

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Jaarbalans

Het einde van het jaar komt in zicht. Met in menig blad het onvermijdelijke jaaroverzicht. Van dergelijk nakaarten word ik altijd een beetje moe. Weest u niet bang dat ik u ermee ga vermoeien. Wel wil ik proberen met u een soort jaarbalans op te maken. Welke thema's hebben zich het afgelopen jaar in ons kerkelijk leven geprofileerd? Het heeft zin om dat op een rijtje te zetten. Want deze thema's verhuizen mee naar het komende jaar. Vandaar deze jaarbalans op hoofdzaken. Waarbij ik geen volledigheid pretendeer.

Schrift

Zie ik het goed, dan komt de discussie over de Schrift steeds meer op gang binnen de kring van gereformeerde belijders. Binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland ging het gesprek over met name de bijdragen van drs. A.L.Th. de Bruijne en drs. J.J.T. Doedens in WOORD OP SCHRIFT ook in 2003 volop door. Hoe divers er binnen de brede gereformeerde gezindte en verdere orthodoxe kringen over Schrift en schriftgezag gedacht wordt, bleek uit de serie, die het ND halverwege dit jaar daaraan wijdde.

In mijn waarnemen gaat de discussie zich toespitsen op wat we met een deftig woord aanduiden als de *hermeneutiek*. Tot dusver dachten we bij 'hermeneutiek' aan de spelregels voor de uitleg van de Schrift. Ik noteer een zekere verbreding van het begrip: hermeneutiek wordt steeds meer de manier waarop we de Schrift benaderen en met de Schrift omgaan.

Dan gaat het niet meer alleen om de vraag: wat staat er nu precies in de Schrift, wat wordt er bedoeld? Ook onze culturele en maatschappelijke context krijgt een stem in het kapittel. Op onversneden manier kwam dat aan het licht in het rapport dat verscheen binnen Nederlands gereformeerde kring over 'de vrouw in het regeer/leerambt'. Met de uitleg van bijbelteksten redden we het niet. Hier mogen we ook onze eigen situatie in rekening brengen. Het bleek ten overvloede uit de manier waarop de Nederlands gereformeerde commissie inging op kritiek vanuit onze kerken. Volgens het verslag in het ND (van 13 november 2003; zie ook het RD van 15 november 2003) vindt de Nederlands gereformeerde commissie, dat de vrijgemaakt-gereformeerde deputaten te optimistisch zijn over de mogelijkheid om via de exegese van teksten precies te weten wat God wil. Volgens de commissie wordt in werkelijkheid veel sterker gekeken naar de context waarin bepaalde teksten worden uitgelegd. In de reacties vanuit de GKV en de CGK mist de commissie dan ook gevoeligheid 'voor een wezenlijk aspect van ons rapport: het feit dat op talloze wijzen de emancipatie van de vrouw onder ons zijn beslag heeft gekregen en de ingrijpende vragen die hiermee samenhangen.'

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat ook in het rapport echtscheiding, zoals het diende op de GS Zuidhorn en waarvan onlangs een meer toegankelijk versie verscheen (zie ND van 29 oktober 2003; zie ook het persbericht van deputaten), een verwante omgang met de Schrift een rol speelt. Zeker, op een gematigde manier. Maar toch. Behalve Christus' onderwijs speelt de culturele context een rol, waarin wij dat onderwijs moeten toepassen, zoals Paulus dat in 1 Korintiërs 7 vanuit zijn situatie doet. Het dagblad TROUW (van 1 november 2003) was niet aardig en ook niet helemaal fair, toen men het deputatenrapport 'een merkwaardig, hybride geval' noemde. Maar dat het rapport in de omgang met de Schrift iets tweeslachtigs heeft, kan niet ontkend worden.

Ook het proefschrift van Maarten Wisse, DE SCHRIFT TUSSEN IDENTITEIT EN CREATIVITEIT, verdedigd aan de Universiteit te Utrecht (RD van 12 november 2003) stelt de hermeneutische kwestie aan de orde. Er is geen eenduidige schriftzin. Iedere lezer brengt zijn eigen bagage mee en gebruikt zijn eigen leessleutels. Waarmee Wisse beslist niet de Schrift wil 'wegschrijven'. Alleen, God vraagt van ons

wel een rol in het lezen en verwerken van de Schrift. En die rol is niet autonoom, want ons lezen van de Schrift is gebonden aan regels. Als je het Nieuwe Testament leest met de vraag wat het zegt over de relatie tussen God en Jezus, dan geeft dat grenzen aan wat je daarover kunt zeggen.

Misschien vindt u het een discussie met een hoog theoriegehalte. Toch lopen hier directe lijnen naar de geloofs- en levenspraktijk. Denkt u maar aan 'de vrouw in het ambt' en de zaak van de echtscheiding. Hier valt nog veel te denken en te spreken. Hoe kan de Schrift voor haarzelf blijven spreken? Wat is de plaats en inbreng van de lezer bij het lezen van de Schrift? Voor mijn gevoel staat dit punt voorlopig hoog op de discussieagenda genoteerd.

Belijdenis

De wijze van binding aan de gereformeerde belijdenis is één van de kenmerkende verschillen tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Nederlands Gereformeerde Kerken. Inmiddels wordt duidelijk dat ook binnen de Gereformeerde Kerken over deze binding niet meer hetzelfde gedacht wordt. Zie de Kroniek van vorige maand. Zie nu ook het artikel van Frans Tijssen in het ND van 7 november 2003: 'De belijdenis als relikwie'. Ik citeer: 'Het paradoxale is dat de belijdenis veel aan praktische betekenis heeft ingeboet door de strakke binding, die in de gereformeerde gezindte lange tijd gemeengoed is geweest. Een zinsnede in het ondertekeningsformulier, dat "de leer van de drie formulieren in *alle* delen *geheel* met Gods Woord overeenstemt", kan de bezinning erop helemaal doodslaan. Wie uit vrees voor aantasting van de belijdenis de binding daaraan juridisch wil dichttimmeren, holt haar gezag op den duur uit. De belijdenis wordt dan een verschansing in plaats van een levend getuigenis.' Tijssen pleit voor een soepeler omgang met de belijdenis. Die verder gaat dan kritiek op bepaalde formuleringen. Tijssen noemt niet alleen de redeneergang in zondag 5 en 6 HC, maar ook de manier waarop de Dordtse Leerregels spreken over de verkiezing van eeuwigheid en de wijze waarop die zich verhoudt tot de verkiezing in de tijd. 'Het wordt tijd dat de belijdenis weer in de ruimte komt te staan, zodat zij opnieuw een levende rol kan gaan spelen in het kerkelijk gesprek en in de harten van de gelovigen.'

Over de redeneergang in zondag 5 en 6 HC heeft ds. A. van der Sloot behartigenswaardige dingen gezegd in het ND van 17 november 2003. Toch - en daarin verschil ik met ds. Van der Sloot - is voor mij kritiek op een redeneermethode van een ander soortelijk gewicht dan kritische opmerkingen over de verkiezingsleer van de Dordtse Leerregels. Bij dit laatste is de inhoud van het belijden rechtstreeks in geding.

Ik acht de tegenstelling levend belijden tegenover een formele juridische binding een vals dilemma. Met de Nederlands hervormde predikant ds. W. van Gorsel (die in het GEREFORMEERD WEEKBLAD inging op het pleidooi van B. Plaisier voor een nieuwe belijdenis in de toekomstige PKN) stel ik de vraag: we kunnen de geloofsmatige en de formele binding aan de belijdenis toch niet tegen elkaar uitspelen? (geciteerd via DE REFORMATIE van 15 november 2003). Wat wij met de mond belijden en met onze handtekening bekrachtigen, is toch wat wij met ons hart geloven? De formele binding is geen lege formaliteit. Het is - opnieuw in de woorden van W. van Gorsel - de uitdrukking van verbondenheid met wat de Here in zijn Woord geopenbaard heeft. De binding aan de belijdenis. Daarin gaat het om de binding aan het Woord. Om de zin van de Geest tegenover menselijke eigenzinnigheid. Laten we het alstublieft niet met elkaar vergeten, wanneer dit debat wordt voortgezet.

Kerk

Hoe zijn we kerk van Christus? Ook die vraag kwam het afgelopen jaar op verschillende manieren voor het voetlicht. De discussie over het verschijnsel 'jeugdkerk' ging verder. Op een heel andere manier kwam de zaak van het kerk-zijn aan de orde in kringen rond het blad REFORMANDA. Het blad is inmiddels de spreekbuis geworden van degenen die zijn overgegaan tot een nieuwe vrijmaking. Om (gereformeerde) kerk te blijven, zoals zij het zeggen.

Tussen de jeugdkerk enerzijds en de nieuwe vrijgemaakte kerken van dr. P. van Gurp en dr. S. de Marie lijkt een verschil van vele lichtjaren te zijn. Kijk je naar inhoudelijke idealen, dan is dat ook stellig het geval. En toch is er een merkwaardige verbindingslijn tussen deze twee uitersten. In beide gevallen is er een trendbreuk met kerkelijk denken. De jeugdkerk met zijn eigen publiek, eigen aanpak en eigen sfeer is typisch een exponent van *individualistisch* denken. Het uitgangspunt is de behoefte van de eigen doel- en doelgroep. In plaats van dat men denkt vanuit de gezamenlijkheid van de kerk. Eenzelfde individualisme bespeur ik bij de nieuwe vrijmakingsbeweging. O ja, men heeft de mond vol over de kerk. Maar men vergeet dat de christelijke kerk geen club van gelijkgezinden is, geen groep van mensen met dezelfde mening, maar van mensen die samen hetzelfde *geloof* delen. De trieste vergissing is dat men eigen (vermeend) gelijk en eigen mening verabsoluteert. Deel je die mening niet, dan acht men de eenheid in geloof verbroken. Zo stekeblind kan het individualisme een mens maken!

Maar denken vanuit de kerk is denken vanuit het samengebracht-zijn door de Here. In een gemeenschap, waarin je het misschien niet in alles met elkaar eens bent. Maar waar je wel samen één bent in het geloof. Wordt die eenheid verbroken door de dwang van dwaalleer, pas dan is een breuk geoorloofd. Niet eerder. Loop niet weg voor wat gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Ook als je moet lijden aan de kerk. Er zijn dingen binnen de kerken, die zorg geven, ik heb dat al vaker geschreven. Maar daarom haak je nog niet af. Niet mijn kerkelijke vreugde staat voorop, maar mijn kerkelijke verantwoordelijkheid.

Ook in de discussie, die ds. K. de Vries aanzwengelt in DE REFORMATIE van 15 november 2003 over een opener avondmaal, lijkt mij de kerkvraag een rol te spelen. Het ontbreekt me hier aan de ruimte om er breed op in te gaan. Bovendien moet er op het moment dat ik deze kroniek schrijf, nog een vervolgartikel van ds. De Vries komen. Daarom volsta ik op dit moment met de kritische vraag: moeten wij bij het avondmaal denken vanuit het vrome individu, of moeten wij denken vanuit de gemeente, die het avondmaal viert en in de tucht daarbij ook de wacht betreft? Ons samen eten van het ene brood tekent ons toch als lichaam van Christus? Ook de kerk blijkt een blijvend gespreksonderwerp te zijn!

Charismata

Er is het afgelopen jaar een merkwaardige aandacht aan de oppervlakte gekomen voor de zogenaamde gaven van de Geest ('charismata'). Zeg maar de gaven van tongentaal en profetie. Ongetwijfeld heeft deze belangstelling ondergronds al langere tijd geleefd. Dit jaar werd deze manifest. Denkt u aan het congres in Zwolle: 'Meer van de Geest'. En hebt u de laatste weken het ND bijgehouden, dan hebt u de discussie over de gaven van de Geest kunnen volgen. Allereerst de twee artikelen van de Nederlands gereformeerde predikant ds. Dick Westerkamp (ND van 5 en 6 november 2003), waarin hij een brug probeert te slaan tussen gereformeerd zijn en de idealen van de charismatische beweging. Waarbij niet alleen te denken is aan spreken in tongen e.d., maar ook aan 'bidden in de Geest' en het in stilte luisteren naar de taal van de Geest. Charismatisch is ontstaan voor de Geest. Is bidden om meer van de Geest.

P.A. Bergwerff schreef een nuchter-gereformeerd commentaar op Westerkamps artikelen (ND van 8 november 2003). Westerkamp beroept zich ten onrechte op de gereformeerde traditie. Bij hem wordt geestelijke groei niet verbonden met groeien in kennis van en liefde tot de Here en zijn Woord, maar met de mate waarin men op charismatische wijze vervuld wordt met de Geest. Haarscherp geeft Bergwerff aan, hoe *drijverig* het charismatisch ideaal is. Hier geldt in de kern niet: 'Mijn genade is u genoeg', maar: er moet verlangen zijn naar meer. Waarbij mensen uiteindelijk op zichzelf worden teruggeworpen.

Bergwerffs commentaar leverde een reeks voorspelbare 'ingezonden stukken' op. Ook ds. Westerkamp reageerde (ND van 15 november 2003). Maar zonder Bergwerffs stellingname werkelijk te weerleggen. In een nader commentaar legde Bergwerff de vinger bij wat naar mijn inzicht de kern van de zaak raakt. De Geest is niet los verkrijgbaar, maar is de Geest van het *Woord*! Daar begint de werkelijke vernieuwing: bij het luisteren naar het Woord van de Geest! Vanuit dat bijbels standpunt

hebben de reformatoren al in hun tijd gekozen tegen het spiritualisme, waarin - al is het met integere bedoelingen - het werk van de Geest steeds een zekere zelfstandigheid krijgt.

Hoe nodig het is om hierbij de vinger te leggen, blijkt telkens weer. Een gereformeerd predikant (dr. Jos Douma) schrijft een positieve bespreking van een boek waarin de tongentaal wordt aangeprezen als een prachtige hulpbron voor wie God dieper willen aanbidden. Ook gereformeerde christenen moeten minstens overwegen of het spreken in tongen niet een mooie gave is, die de Geest ook nu nog wil uitdelen, met als doel Jezus Christus te verheerlijken (ND van 17 oktober 2003). In de GEREFORMEERDE KERKBODE GRONINGEN FRIESLAND DRENTHE (van 17 oktober 2003) komt ds. Gert Hutten zijn lezers vertellen dat in de traditionele kerken de Geest te weinig ruimte krijgt. En dat we over de bijzondere gaven van de Geest maar niet langer als 'startversterkers' moeten spreken. In het nummer van 31 oktober 2003 doet ds. Jan Willem Roosenbrand daar nog een schepje bovenop. Tongentaal en profetieën zijn ook nu nog gaven om naar te streven.

Het zit - geloof ik - een beetje in de lucht. Wel vraagt een mens zich af: is men niet een beetje selectief als het gaat om de bijzondere gaven van de Geest? Waarom wel zoveel aandacht voor tongentaal en profetie, en niet evenzeer voor de gave van de genezing en het uitdrijven van demonen? Wat dat betreft is iemand als de Nederlands hervormde dr. M.J. Paul meer consequent. Hij gaf dan ook een lovende bespreking van het boek van W.J. Ouweneel, GENEEST DE ZIEKEN! (RD van 29 oktober 2003). Terecht leverde de Nederlands gereformeerde predikant ds. W. Smouter ingrijpende kritiek op dit boek in het ND van 11 oktober 2003. Terwijl Smouter anderzijds open blijkt te staan voor het charismatisch gedachtegoed (ND van 18 november 2003). Waar leg je nu precies de grens?

Ook dit thema verhuist mee naar 2004. Hier zullen de Gereformeerde Kerken uiterst alert moeten blijven. Er staan grote belangen op het spel. Waar de verhouding Woord en Geest wordt scheefgetrokken, komt uiteindelijk het gereformeerd-zijn als zodanig in geding!

Afgesloten op 20 november 2003.